



اهداف آموزشی

- ◀ امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه:
- ◀ ضرورت تکمیل پرسشنامه‌های ASQ* را بیان کنند.
- ◀ تست غربالگری ASQ را تعریف کنند.
- ◀ نحوه امتیاز دهی پرسشنامه‌های ASQ را شرح دهند.
- ◀ مزیت‌های تست غربالگری ASQ را بشناسند.

تست غربالگری تکامل کودکان (ASQ)

مقدمه

از آن جا که شناسایی سریع مسایل و مشکلات مرتبط با تکامل کودک اهمیت ویژه‌ای در آینده کودک، خانواده و جامعه دارد؛ ارزیابی تکاملی، بخشی مهم و اساسی از مراقبت عادی کودکان است. این ارزیابی شامل یک فرآیند مداوم و ممتد است که در آن تیم سلامت با استفاده از ابزارهای استاندارد نسبت به بررسی وضعیت تکاملی کودک طی مراقبت‌های روتین اقدام می‌کنند. ابزارهای غربالگری برای بررسی و غربال کودکان و رسیدگی به نگرانی‌های والدین در زمینه پیشرفت وضعیت کودک و تأیید یا رد نگرانی ایشان مفید است اما به خودی خود برای تشخیص اختلال تکاملی و ماهیت آن مناسب نخواهد بود. به عبارت دیگر ابزارهای غربالگری تکامل، کودکان سالم را از کودکان مشکوک به اختلال تکاملی متمایز می‌سازد. برای تشخیص قطعی اختلال تکاملی نیاز به ابزارهای تشخیصی و بررسی دقیق‌تری داریم.



ترتیب نویسندگان از راست به چپ

◀ جواد شجاعی

کارشناس مسؤول برنامه کودکان
دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

◀ صدیقه انصاری پور

کارشناس مسؤول آموزش بهورزی
دانشگاه علوم پزشکی اصفهان

انواع ابزار غربالگری تکامل

به طور کلی ابزارهای ارزیابی (غربالگری) تکامل به دو دسته بزرگ تقسیم می‌شوند:

۱. ابزارهای تکاملی که به شکل پرسشنامه هستند و توسط والدین تکمیل شده و سپس نتیجه آن توسط یکی از اعضای تیم سلامت که آموزش‌های لازم را دیده است، ارزیابی می‌شود.
۲. ابزارهای تکاملی که فقط توسط فرد ماهر قابل تکمیل و ارزیابی است.

تست ASQ و ضرورت استفاده از آن

از آن جا که در شبکه‌های بهداشتی درمانی کشور به‌طور خاص و در عرصه ارائه خدمات بهداشتی درمانی کشور در بخش‌های خصوصی و دولتی به‌طور عام، امکان انجام یک تست خانواده‌محور بیش‌تر از یک تست پزشک محور وجود دارد، لذا تست ASQ به‌عنوان ابزار استاندارد ملی برای همه کودکان کشور در نظر گرفته شده است و از سال ۱۳۹۲ جهت غربالگری در مراکز بهداشتی درمانی برای کودکان ۱۲ ماهه استفاده می‌شود. با داشتن ابزار استاندارد می‌توان ۷۰ تا ۸۰ درصد انواع اختلال‌های تکاملی را به موقع تشخیص داد. این در حالی است که بدون در دست داشتن ابزار ارزیابی استاندارد تشخیص انواع اختلال‌های تکاملی به ۳۰ درصد کاهش می‌یابد.

تعریف پرسشنامه ASQ

پرسشنامه ASQ همان پرسشنامه سنین و مراحل است، هر پرسشنامه حاوی ۳۰ سؤال در پنج حیطه است که به زبان ساده درباره تکامل کودک نوشته شده و در آن سؤالات هر حیطه، از فعالیت آسان‌تر به فعالیت‌های سخت‌تر مرتب شده است. سؤالات هر پرسشنامه به پنج حیطه تکاملی تقسیم شده است که عبارتند از:

۱. حیطه برقراری ارتباط
۲. حیطه حرکات درشت
۳. حیطه حرکات ظریف
۴. حیطه فردی اجتماعی
۵. حیطه حل مشکل مانند یادگیری و در انتهای هر پرسشنامه بخشی به نام موارد کلی برای کسب سایر نظرات والدین در نظر گرفته شده است.

ویژگی سؤالات ASQ

۱. هر سؤال یک شاخص مهم تکاملی را مورد پرسش قرار می‌دهد.
۲. هر سؤال رفتار مناسب کودکان آن گروه سنی را مورد پرسش قرار می‌دهد.
۳. در طرح سؤالات از کلماتی استفاده شده تا افرادی با سطح

تحصیلات پنجم ابتدایی نیز متوجه منظور سؤال بشوند. ۴. هر کجا لازم بوده تصویر کوچکی اضافه شده تا مفهوم سؤال روشن‌تر شود.

۵. هر کجا لازم بوده مثالی نیز از رفتار مورد نظر زده شده است. پرسشنامه ASQ دارای ۱۹ پرسشنامه برای ۱۹ گروه سنی مختلف است که توسط والدین یا مراقب کودک پُر می‌شود. در سال اول و دوم هر دو ماه یکبار (۴، ۶، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۴، ۱۶، ۱۸، ۲۰، ۲۲، ۲۴ ماهگی).

در سال سوم هر سه ماه یکبار (۲۴، ۲۷، ۳۰، ۳۳، ۳۶ ماهگی). در سال چهارم و پنجم هر شش ماه یک بار (۳۶، ۴۲، ۴۸، ۵۴، ۶۰ ماهگی).

مزیت‌های آزمون غربالگری تکامل ASQ

۱. کودکان را به دفعات زیاد و فواصل مناسب مورد ارزیابی تکاملی قرار می‌دهد.
۲. والدین را در انجام پایش تکاملی کودک‌شان درگیر می‌کند. یعنی تست ASQ برخلاف سایر تست‌های غربالگری کودکان، خانواده محور است.
۳. تکمیل پرسشنامه به نسبت ساده است. پس می‌توان اطمینان داشت که افرادی با تحصیلات ابتدایی نیز می‌توانند به درستی آن را تکمیل کنند. تعداد کمی از والدین که بی‌سواد بوده یا دچار مشکل ذهنی هستند، برای تکمیل آن نیاز به کمک دارند.

نحوه تکمیل پرسشنامه‌ها

پس از انتخاب کودکان جهت انجام این تست، قدم بعدی این است که والدین را مطلع کنید، زیرا نیاز به همکاری فعال آن‌ها دارید. تا حد امکان باید از تکمیل کردن پرسشنامه در محلی خارج از منزل خودداری کرد، زیرا پرسشنامه‌ها خانواده محور بوده و ممکن است به وسایلی نیاز داشته باشیم که این وسایل در محل موجود نباشد مانند مداد و کاغذ، آینه، مکعب، اسباب بازی و... علاوه بر این ممکن است والدین دقت کافی و حوصله لازم را نداشته باشند یا کودک در محیط بیگانه همکاری لازم را نداشته باشد. به پدر و مادر تأکید کنید که تکمیل پرسشنامه را تبدیل به یک بازی خانوادگی کنند و توضیح دهید که ممکن است کودک نتواند همه فعالیت‌هایی که در پرسشنامه مورد سؤال قرار می‌گیرد را انجام دهد. این پرسشنامه مشخص می‌کند که هر کودک چه فعالیت‌هایی را همیشه انجام می‌دهد، گاهی انجام می‌دهد یا هنوز انجام نمی‌دهد.

به پدر و مادر تأکید کنید هر پرسشنامه را ظرف چند روز آینده تکمیل کرده و به شما برگرداند، حتماً در محل تعیین شده

بهداشت سال ۹۲-۹۳

۱. ASQ: Age stages questionnaires

پانوشته:

در پرسشنامه نام خود، آدرس و شماره تلفنی که والدین در صورت نیاز بتوانند با شما تماس بگیرند را ذکر کنید تا چنانچه سؤالی داشته باشند، رفع شود.

چگونه بر اساس امتیازات هر کودک وضعیت تکاملی وی را تفسیر کنیم؟

آزمون ASQ برای تعیین این که آیا کودک مورد نظر نیاز به پیگیری و ارزیابی‌های دقیق‌تر دارد یا نه، آیا از «نقاط برش» استفاده می‌کند. نقطه برش در واقع امتیازی است که عملکرد متوسط گروه کثیری از کودکان را در یک گروه سنی به خصوص و به تفکیک هر حیطه تکاملی نمایان می‌سازد. این نقاط برش بعد از مطالعات گسترده و بررسی‌های آماری بر روی تعداد زیادی از کودکان تعیین می‌شود. نقاط برش بر روی برگه «نقاط برش پرسشنامه سنین و مراحل در کودکان ایرانی» برای هر سن بخصوص در حیطه تکاملی مورد نظر در دو ستون «یک انحراف پایین‌تر از میانگین» و «دو انحراف پایین‌تر از میانگین» ثبت شده است.

چه کودکانی را جهت انجام اقدام‌های بیشتر باید به سطح بالاتر ارجاع داد؟

۱. کودکانی که امتیاز آن‌ها در حداقل یکی از حیطه‌های تکاملی مساوی یا پایین‌تر از نقطه برش ۲SD- (دو انحراف پایین‌تر از میانگین) باشد.
۲. در مراجعه اول بین ۱SD- و ۲SD- بوده و بعد از انجام اقدام‌های تکامل در منزل، بعد از ۲ هفته، دوباره آزمون برای کودک انجام شده و هم‌چنان کمتر از ۱SD- باشد، (بین ۱SD- و ۲SD- و یا مساوی یا پایین‌تر از ۲SD- باشد).
۳. در پاسخ به سؤالات موارد کلی به این جمع‌بندی رسیده‌اید که مشکلی برای کودک وجود دارد.

نتیجه‌گیری

هدف از طراحی و تکمیل پرسشنامه‌های ASQ این است که با یک برنامه غربالگری مناسب بتوان کودکانی را که روند تکاملی غیرطبیعی دارند سریع‌تر تشخیص داده و با مداخله بموقع در جهت اصلاح یا کاهش مشکلات این کودکان گام برداشت و در نهایت از بروز معلولیت در این کودکان پیشگیری کرد.

منابع

۱. کتاب راهنمای جامع مراقبت‌های ادغام یافته کودک سالم، گروه مؤلفین دکتر الهام طلاچیان، دکتر علی بیداری، دکتر سید حامد برکاتی و... زمستان ۹۳
۲. کتاب رشد و تکامل کودک من؛ سهیلا خزاعی عضو هیأت علمی وزارت بهداشت
۳. دستورالعمل‌های تست غربالگری ASQ اداره سلامت کودکان وزارت

اولین همایش ملی
سواد سلامت
Health Literacy
مشهد مقدس | ۱۸ و ۱۹ فروردین ۱۳۹۵

موضوع‌های همایش

- سواد سلامت
- شیوه زندگی
- خود مراقبتی
- پیشگیری از بیماری‌های واگیر و غیرواگیر
- کیفیت زندگی
- آموزش بهداشت
- رسانه
- فرهنگ دینی
- سلامت خانواده
- بهداشت روان
- سلامت فرهنگی
- فرهنگ سلامتی
- مراکز ارتقا دهنده سلامت
- نقش بانوان در ارتقای سلامت

دوره‌خانه همایش
مشهد، خیابان دانشگاه، جنب سینما هوریز، دانشگاه
علوم پزشکی مشهد (ساختمان قرشی)، شورای امور بان
تلفن: ۰۵۱-۳۸۳۶۶۶۲ | فکس: ۰۵۱-۳۸۳۶۶۶۲
پست الکترونیکی: womenoffice@num.ac.ir

آخرین مهلت ارسال چکیده مقالات:
۳۰ بهمن ۱۳۹۴

گرامیداشت روز جهانی داوطلب

داوطلبان سلامت
داوطلبان سلامت
سازمان‌های مردم نهاد
داوطلبان متخصص
خبریه‌های سلامت
مده‌کاران سلامت
داوطلبان مسجی
خانه سلامت
واکسین سلامت

خدمات نوین سلامت با مشارکت جامعه
(Advanced Health Services With Community Participation)